Szobanövények

búvár zsebkönyvek

Móra

SULYOK-VARGA

Szobanövények

BÚVÁR ZSEBKÖNYVEK

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

ÍRTA SULYOK MÁRIA
RAJZOLTA VARGA EMMA

A BORÍTÓT URAI ERIKA TERVEZTE

© SULYOK MÁRIA, 1988
© VARGA EMMA, 1988

Kertészkedni már 10 X10 cm-en is lehet; egy folyton virágzó afrikai ibolya az íróasztal sarkán, ugyanott egy kis palackban vagy befőttesüvegben nevelt, páraigényes csipkeharaszt vagy rejtettvirág, a szoba ablak közeli sarkában, egy karcsú törzsű, pálmára emlékeztető dracéna, egy mennyezetre erősített kaspóból lecsüngő, kis levelű filodendron vagy vesszőkaktusz a távoli földrészek üzenetét hozza lakásunkba. Aki még többre vágyik, barkácsoljon virágablakot. A kiszélesített ablakpárkány elé kerül a belső üvegtábla. Az efféle „üvegháznak" természetesen fűtést, levegőztetést és árnyékolást is biztosítanunk kell. Egyszerűbb a szobai üvegház vagy más néven *florárium* készítése, amely nem más, mint egy terrárium, amelyben növényeket tartunk. Jó, ha a tető s az oldalfalak eltolhatók. Kertészkedhetünk palackban is. A kisebb-nagyobb palackok ugyanolyan párás klímát biztosítanak az érzékenyebb növényeknek, mint a virágablakok s floráriumok. Tudnunk kell azonban, hogy a zárt térben tartott növények kevesebbét párologtatnak, s talajuk is lassabban szárad ki, ezért sokkal ritkábban kell öntöznünk. Inkább csak permetezzük meg időnként a növényeket, s a talajt tartsuk nyirkosan. Mutatós virágtálakat is készíthetünk többféle azonos igényű növény összeültetésével.

A növények helyes ápolása a kiválasztással kezdődik; ne erőltessünk kisméretű, száraz levegőjű, fűtött szobánkba nagy terme--, télen 10 C-ot igénylő főnixpálmát, északi fekvésű ablakunk előtt fényigényes krotont, ne ültessünk össze a virágtálba mérsékelt öntözést igénylő szanszeviériát a vízkedvelő vízipálmával.

Tanuljunk meg helyesen öntözni! Néhány kivételtől eltekintve ne álljanak vízben a növények, de porszárazak se legyenek. Öntözéskor nedvesedjen át az egész földlabda. Ez a vízmennyiség a hőmérséklettől és a begyökeresedéstől függően 4–6 napra elég. Próbálkozzunk meg a növények szaporításával is. Sok örömünk lesz benne.

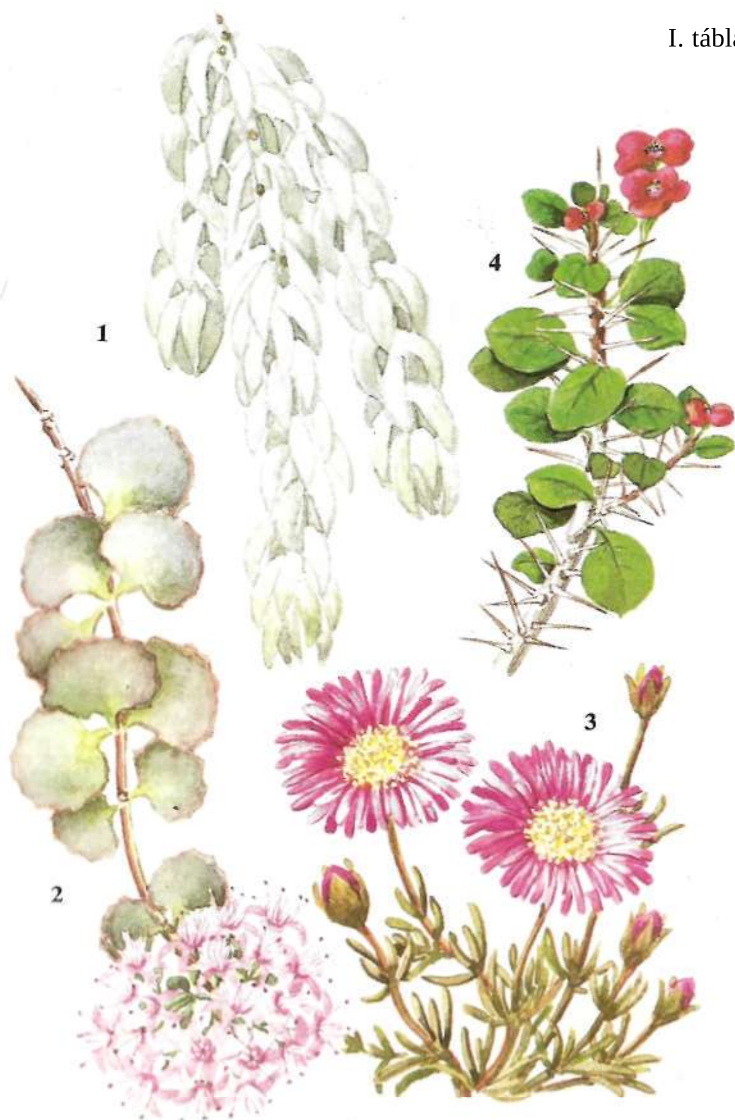
1. Csüngő varjúháj (Sedum morganianum). A varjúhájfélék családjába tartozó pozsgás. Hazája Mexikó. Mutatós ámpolnanövény, amely annál ezüstösebb, minél több fényt kap. Földje laza, jó vízáteresztő legyen: 2 rész komposztföld, 2 rész lombföld, 1 rész folyami homok keverékébe ültessük. Télen hűvös, világos helyen 13-15 °C-on tartsuk, s csak kéthetenként öntözzük. Nyáron is kevesebb vizet igényel, mint a levéldísznövények. Egy-egy edénybe legalább 6-8 gyökeres dugványt ültessünk.

2. Októberi varjúháj v. októberke (Sedum sieboldii). Szintén a varjúhájfélék családjának tagja. Hazája Japán, ahol kerti növényként is kedvelik. Neve pompás őszi levélszínére utal, amikor a szürkészöld levelek élénk bíborszínűvé válnak. Szabadban sziklakertbe, napos erkélyládába ültethetjük, vagy cserepekben az üvegezett verandán tartjuk. Szaporítása, gondozása az előző fajjal azonos.

3. Lamprantusz (Lampranthus conspicuus). A kristályvirágfélék családjába tartozik. Hazája Dél-Afrika, ahol közel száz faja él. Élénk színű, selymesen fénylő virágai napsütésben kinyílnak, borult időben becsukódnak. A meleg, napos ablakok, erkélyek pompás növénye. Az egyéves példányok virítanak a leggazdagabban, ezért augusztusban mindig gyökereztessünk dugványokat a következő nyárra. Teleltessük 5-10 °C-on, ritkán öntözve. Tavasszal ültessük ki a szabadba. Májustól 10 naponként tápoldattal öntözzük.

4. Pompás kutyatej (Euphorbia milii). A kutyatej félékhez tartozik. Hazája Madagaszkár. Valójában 1-1,5 m-re növő cserje. Korallpiros fellevelei jelentéktelen virágocskákat öveznek. Tavasszal virágzik, de a virágzás hosszan elhúzódik. Tavasz végétől őszig a szabadban nevelhetjük. Teleltessük 10-15 °C-on; bár fűtött szobában is áttelel, de akkor gyakrabban kell öntözni. Nyár végi dugványozással szaporítjuk. A levágott hajtásvéget langyos vízbe dobjuk, majd néhány órát szikkasztva folyami homokba tesszük.

I. tábla

1. Fukszia (Fuchsia x hybrida). A ligetszépefélékhez tartozik. Az első fuksziát 1700-ban Charles Plumier francia botanikus hozta be Közép-Amerikából Európába, ahol száz év alatt kedvelt cserepes növény lett. Ma már több száz fajtája van, egyszerű és telt virágú. Hosszú nappalos, áprilistól októberig virágzik. Télen lehetőleg 6-10 °C világos helyen tartsuk, de 3 °C-on is jól áttelel. Tavasszal, amint lehet, tegyük ki az erkélyre, ablakba vagy kertbe. Május elejétől augusztus végéig rendszeresen tápoldatozzuk, vagy tegyünk táprudakat a földjébe. *Gondosan tartsuk be az előírásokat,* mert a túladagolással könnyen elpusztíthatjuk! A dugványok vízben gyorsan gyökeresednek. A fuksziából törzses fácskát is nevelhetünk. A molytetű a fukszia veszedelmes kártevője. A fürgén repkedő, apró, fehér rovarok ellen nehéz védekezni, mert mérgező permetezőszereket a lakásban nem használhatunk.

2. **Rozmaring** (Rosmarinus officinalis). Az ajakosok családjába tartozik. A száraz mediterrán vidékek jellemző, aromás illatú, 1-1,5 m-es cserjéje. A legrégibb időktől kezdve ismert gyógy- és fűszernövény. Nálunk védett fekvésben, például délre néző falak tövében szabadban is elég jól áttelel. Szokatlanul kemény teleken azonban kifagyhat, ezért augusztusban gyökereztessünk friss dugványt utánpótlásként. Vízben könnyen, gyorsan gyökeresedik. Az edényben nevelt rozmaringokat a fagyok beálltáig erkélyen neveljük, a téli hónapokban fűtetlen helyen tartsuk, s csak ritkán öntözzük.

3. Viaszvirág (Hoya carnosa). A selyemkórófélékhez tartozik. Hazája Dél-Kína s Ausztrália Queensland része. Vastag, húsos levelű kúszócserje, amely májustól az ősz beálltáig folyamatosan virágzik, ha a talaj tápanyagban gazdag, s ha a növény sok fényt kap. A téli hónapokban mérsékeltebben kell öntözni, s ha a lakásnak van hűvös, világos helyisége, inkább ott teleltessük. Nyár folyamán félfás dugványokkal szaporítjuk. Az idősebb növényeket koszorúformában drótra futtatjuk.

1
2
3

1. Rákvirág (Aglaonema modestum), A kontyvirágfélék jól ismert tagja, Kína Kvantung tartományából származik. Hálás növény: levágott hajtása évekig elél vízben, sőt víz alatt is tarthatjuk, akváriumi növényként. Legszebb példányai azonban a talajban fejlődnek. Jól tűri a fényszegény szobát, az ingadozó hőmérsékletet s az időnkénti kiszáradást is. Ellensége a gyapjas pajzstetű, amely főleg a levélfonákon jelenik meg, fehér viaszos csomókban. A kártevőt nedves ruhával vagy szivaccsal le kell róla mosni, ha kell, többször is megismételve a lemosást. A kifejlett rákvirág dúsan sarjadzik; 40-60 cm magas. Jellegzetes torzsa virágzatából élénkpiros bogyótermések fejlődnek. Dugványozással egész évben szaporíthatjuk. Fejdugványa a legértékesebb. Tőosztással is szaporítható.

2. Rafidofóra (Raphidophora decursiva). A kontyvirágfélék családjából való; hazája India és Észak-Burma. Nagy termetű, nagy levelű növény, kúszó törzzsel, ezért csak tágas szobába való, ahol rácsra vagy egyéb támasztékra kúszhat. Igénytelen, betegségei, kártevői általában nincsenek. A tápanyagban gazdag talajt kedveli. A tavaszi és nyári hónapokban tápoldattal vagy táprudakkal rendszeresen kezeljük. Hajtásdugványokkal egész évben szaporíthatjuk. Vízben könnyen, gyorsan gyökeresedik.

3. Pelliónia (Pellionia daveauana). Nevét Alphonse Pellion, XIX. századi francia tisztről kapta. Hazája Burma ennek a talaj felszínén kúszó és a csalánfélékhez tartozó növénynek. A hajtások hossza 20-30 cm, a leveleké 3-4 cm. A levél fonáka élénk bronzvörös. Mivel pára- és melegigényes, a palackkertek, szobai üvegházak, floráriumok, télikertek mutatós talajtakaró vagy ámpolnanövénye. Ha kevés fényt kap, színes levelei megfakulnak. Hajtásdugványait meleg szobában, üvegbura alatt gyökereztessük. 10 cm átmérőjű edénybe 8-12 gyökeres dugványt ültessünk. Keverjünk rostos tőzeget és folyami homokot földjébe.

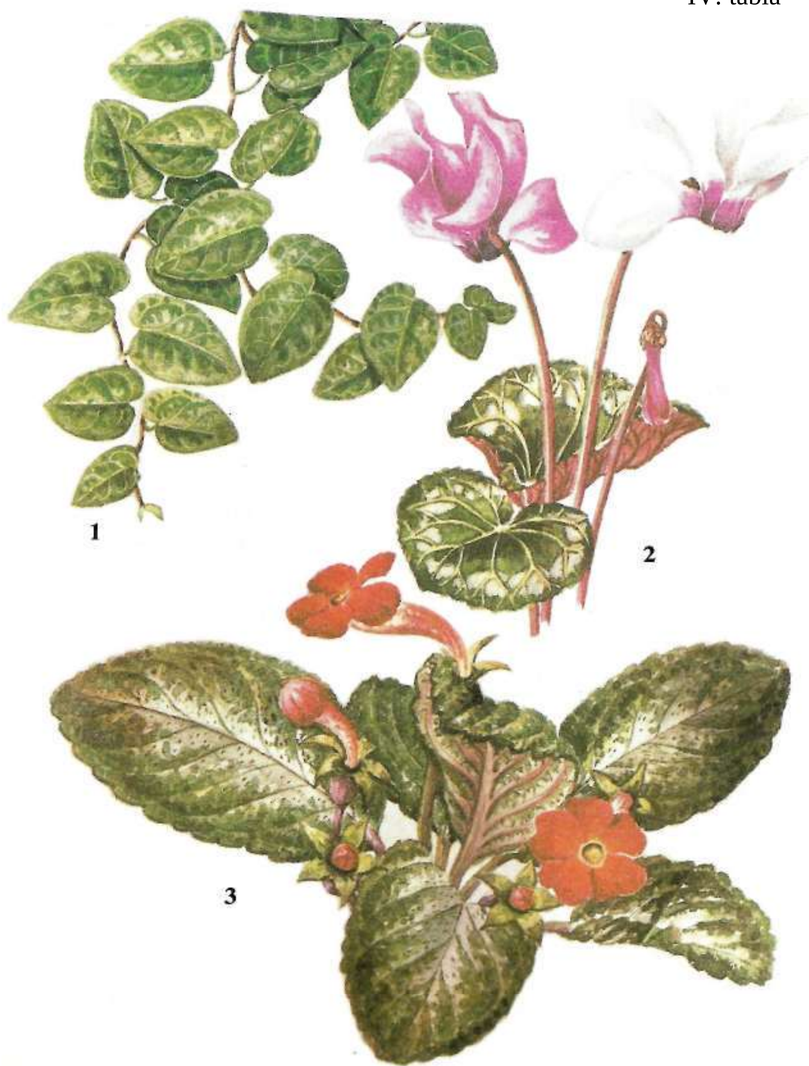
III. tábla

1. Ámpolna- vagy kapaszkodó fikusz (Ficus pumila). Az eperfafélék tagja, hazája: Japán, Kína és Ausztrália. Kúszócserje, 2-3 cm hosszú levelekkel. Kapaszkodó gyökereivel megtapad bárhol, még a sima üvegen is. Gyorsan fejlődik, nagy felületeket borít be. Télikertek falának befuttatására kiválóan alkalmas. Megél mind a hűvös, mind a meleg szobában, de könnyen kiszárad. Csinos ámpolnanövény nevelhető belőle. Ehhez 12 cm átmérőjű edénybe 8-10 gyökeres dugványt ültessünk. A dugványozáshoz félfás dugványokat szedjünk, s bura alatt vagy vízben gyökereztessük.

2. Szobaciklámen (Cyclamen persicum). A kankalinfélék családjába tartozik. A Földközi-tenger keleti felén, az alacsonyabb hegyek lombos erdőiben él ez a faj, amelyből a múlt század utolsó harmadában a kedvelt szobaciklíment nemesítették. Előbb Angliában, majd Francia- és Németországban egyre több fajtát állítottak elő, melyek a virág színében, méretében, formájában, a levelek rajzoltságában különböztek egymástól. A sárgán kívül minden szín- és színárnyalat megtalálható köztük. Vágott virágként is kedvelt. A ciklámen a fűtött, meleg szobában gyorsan tönkremegy, ezért hűvös szobában, üvegezett verandán vagy az ablak között kell tartani. Óvatosan kell öntözni, vigyázva, hogy éjszakára ne maradjon vízcsepp a levelek között és a bimbókon. Legjobb tálban tartani, és felszívatni vele a nedvességet. Úgy a kiszáradásra, mint a túlöntözésre érzékeny. Késő ősztől tavasz végéig virágzik.

3. **Árnyékvirág** (Episcia cupreata). A csuporkafélék családjába tartozik. Kolumbiából származik. 60 cm-es indáin egyre újabb és újabb növényeket fejleszt. A folyamatos virágzáshoz és a folytonos fejlődéshez sok tápanyagra van szüksége, ezért rendszeresen adjunk tápoldatot vagy táprudat. A központi fűtést jól tűri. Egy idő után azonban elöregszik, fejlődése abbamarad. Ilyenkor egy-két sarjat gyökereztessünk meg vízben, s kezdjük elölről a nevelést. Földje laza szerkezetű legyen.

1
2
3

1.-2. Szanszeviéria, fácánlevél, tigriske néven ismertek a különböző Sanseviéria fajok és fajták. A liliomfélék családjába tartoznak, az agavék közeli rokonai. Az eddig ismert kb. 60 faj többsége a trópusi Afrikában honos, 5 faj él Dél-Afrikában s néhány Ázsia trópusi tájain. Levelük általában kard alakú, keresztirányú rajzolattal vagy hosszanti csíkozással díszített. A levelek mérete igen változatos akár hosszát, akár szélességét nézzük, és a fajra, fajtára jellemző. Van köztük másfél méter hosszú vagy csak 10-25 cm-es, 4-5 cm vagy 20 cm széles levelű.

Virágzatuk kisebb-nagyobb fehér, liliomra emlékeztető, erős illatú virágokból áll. A szanszeviéria húsos, föld alatti szárból erőteljesen sarjadzik. Közismerten igénytelen növény, amely a gyengébb fényviszonyokat és kiszáradást is jól tűri. Igazán szép, leveleit támaszték nélkül megtartó, dúsan sarjadzó, sokleveles példány azonban csak jó körülmények között fejlődik: bőséges fényben, 20 °C körüli vagy inkább alacsonyabb hőmérsékleten, rendszeres, a téli hónapokban kissé mérsékeltebb öntözés mellett. Tőosztással vagy levéldugványozással könnyen szaporíthatjuk. Némely fajtája, így **az l. S. trifasciata 'Laurentii'** csak tőosztással tartja meg jellegzetes, sárga csíkozottságát. Feldarabolt leveleiből az alapfaj fejlődik. Dugványozni csak az *érett leveleket* érdemes. *Érett az a levél, amely fajra, fajtára jellemző méretét elérte, s növekedése leállt.* A levágott levelet 6 cm-es darabokra vágjuk, s eredeti állásának megfelelően folyami homokba dugványozzuk. A homokot nyirkosan tartjuk. Az új növények kb. 6 hét múlva jelennek meg.

2. A S. trifasciata 'Hahnii' levélrózsát fejlesztő, kis termetű, mindössze 10-15 cm magas tigriske, a kis lakások ideális növénye. Lapos, széles edénybe ültessük, azt sűrűn benövi sarjakkal. *'Golden Hahnii'* fajtája sárgával, *'Silver Hahnii'* fajtája ezüsttel csíkozott.

A kertészeti fajták neveit '-jellel írjuk.

1
2

1. Afelandra (Aphelandra squarrosa). A medvekörömfélék (Acanthaceae) családjába tartozik. Brazília a hazája ennek a virággal s virág nélkül egyaránt szép, de igényes dísznövénynek. Eredeti termőhelyén két változata ismert, a *var. leopoldi* és a *var. louisae.* Termesztésben e két változat hibridje van, amely a két szülő előnyös tulajdonságait egyesíti. A növény 40 cm magas. Végálló, 10 cm-es, tobozszerű virágzatát sárga fellevelek alkotják, ezek hónaljában nyílnak az ugyancsak sárga virágok. Egyenletesen meleg, erős fénytől védett helyet, párás levegőt igényel. Szobai vitrinek, a floráriumok növénye. Elvirágzás után néhány fokkal alacsonyabb hőmérsékleten, mérsékeltebben öntözve, 3-4 hétig pihentetni kell. Akkor vágjuk vissza, laza, tőzeges, tápdús földbe ültessük át, és tegyük újra meleg helyre. A levágott hajtások párás melegben, homokos tőzegben jól gyökeresednek. A dugványok levelét kurtítsuk felére, hogy a párologtató felületet csökkentsük.

2. Hipoesztesz (Hypoestes sanguinolenta). Az előző fajhoz hasonlóan a medvekörömfélék családjának tagja. Madagaszkár a hazája, ahol e színes levelű félcserje 50 cm magasra nő. Nálunk cserepes növényként általában egy „törpésítő" vegyszerrel kezelve hozzák forgalomba. A szer hatása néhány hónap múlva elmúlik, s akkor a növények nyurgulni kezdenek - megindul a hosszanti növekedés. Elénk levélszíne bőséges fényben alakul ki. Május közepétől augusztus végéig előzetes szoktatás, *edzés* után a szabadban is nevelhető. Hajtásdugványokkal szaporítható. A fiatal növényeket többször csípjük vissza, így dúsan elágazódé, tömött bokrot nevel. A lecsípett hajtásokat ismét dugványozzuk el.

VI. tábla

1. Ginura (Gynura scandens). A fészkesvirágzatúak családjába tartozik. Hazája: trópusi Kelet-Afrika. Kúszó-, csüngő növény, amely lakásban ámpolnanövényként a legmutatósabb. Edényét lehetőleg déli fekvésű ablak elé függesszük, hogy sok fényt kapjon. A ginura fő dísze élénklila, selymesen fénylő szőrözöttsége ugyanis csak bőséges fényben alakul ki. Májustól szeptemberig a szabadban is nevelhetjük. A kihelyezés előtt azonban *edzeni* kell a növényt. Legalább tíz napig valamilyen ráccsal vagy nádfonattal védjük a közvetlen napfénytől, s éjszakára vigyük vissza a szobába. Aztán már csak a déli órákban árnyékoljuk néhány napig, éjszakára kint maradhat. Végül megszüntetjük a beárnyékolást. Ha ez a szoktatás elmarad, a szobából kikerülő növény leperzselődik, díszét veszti, fejlődésében visszamarad, esetleg el is pusztul. Mivel az új hajtások a legszebbek, az elöregedett növényeket rendszeresen pótoljuk új szaporítású, friss egyedekkel. Hajtásdugványai könynyen gyökeresednek. A felfüggeszthető díszcserepek általában 15-20 cm átmérőjűek. Egy ilyen edénybe három gyökeres dugványt ültessünk. A téli hónapokban kissé mérsékeltebben, nyáron bőségesen öntözzük.

2. Cinerária vagy csodaszem (Senecio cruentus). A ginurához hasonlóan a fészkesvirágzatúak családjába tartozik. A Kanári-szigetek fagymentes, de hűvös, párás örökzöld lomberdőinek növénye. Az angol és francia kertészek a múlt század első felében nemesítették az eredeti fajból az élénk színű, sokvirágú fajtákat. A század második felében a német nemesítők is sok új fajtát hoztak forgalomba. Ma már sokféle fajtacsoportból és pompás színekből választhatunk (fehér, rózsaszín, piros, kék, lila) a kora tavaszi virágpiacon. A cineráriát minél hűvösebb helyen tartjuk, annál tovább virágzik. Vízigényes, nagy, puha állományú levelei gyorsan lankadnak. Elvirágzás után nem lehet tovább tartani, ki kell dobni. Magvetéssel szaporítják, de lakásban nem lehet nevelni.

VII. tábla

1. Porcsin (Portulaca umbraticola). A porcsinfélék családjába tartozik. Az ismert és kedvelt egynyári *porcsinrózsának* (P. grandiflora) közeli rokona, szára, levele szintén húsos, pozsgás, hajtásai azonban hosszabbak, csüngők. Napos, meleg erkély- és ablakládák szép virágos növénye. Ámpolnanövényként is alkalmazhatjuk. Bíborvörös, krémszínű, sötét és világos rózsaszín fajtái vannak. Mint minden pozsgás növény, hajtásdugványozással jól szaporítható. A pozsgás növények dugványát a levágás után néhány órát szikkasztanunk kell, s csak utána rakjuk be folyami homokba, különben könnyen megrothad. A porcsint szeptemberben szedett dugványok formájában, hűvös, világos helyen teleltessük át.

2.-3. Vesszőkaktusz (Rhipsalis). A nemzetség a kaktuszfélék családjába tartozik, de nem emlékeztet az oszlopos vagy gömb alakú, tövisekkel borított kaktuszokra. A különbség az életmódban keresendő. Míg a kaktuszok általában a száraz sivatagok s a magas, sziklás hegyek lakói, a vesszőkaktuszok a meleg, párás trópusi erdők fánlakó *epifita* növényei. S míg a többi kaktusz kizárólag az Újvilágban honos, a vesszőkaktuszokat Afrikában és Ceylonban (ma Sri Lanka) is megtaláljuk. Többségüknek csüngő, fonálszerű hajtása van, de van bordázott és levélszerű hajtású faj is. Az apró virágok fehérek, lásd a **2. R. heterocladát,** esetleg sárgák vagy halvány rózsaszínűek. A virágokból gyöngyszerű fehér bogyótermések fejlődnek, amint azt a **3. R. capilliformis-nál** figyelhetjük meg. Más fajok termése feketéslila vagy vöröslő. A vesszőkaktuszok nagy tűrőképességű, igazán hálás növények. +24 és +3 °C-on egyformán jól áttelelnek. Hidegházban természetesen nem szabad öntözni. Nyáron a szabadban is nevelhetjük őket. Ámpolnanövényként érvényesül leginkább rajzos alakú hajtásrendszerük. Hajtásdugványozással könnyen szaporíthatók. Vízben gyökereztessük. A terméshúsból kifejtett magvakkal is szaporíthatjuk, de később kapunk mutatós méretű növényt.

VIII. tábla

1.-2. Sarjika (Bryophyllum). A varjúhájfélékhez tartozó nemzetségnek mind magyar, mind latin (=csírázó levél);neve kifejező. E pozsgás, húsos szárú és levelű növények jellegzetessége a leveleken megjelenő sarjnövénykék tömege, amelyek egy idő után lepotyognak, s új növényekké fejlődnek. (Elevenszülés = *viviparid).*

1. Bryophyllum tubiflorum. Hazája Madagaszkár. 50-70 cm magas, felfelé törő növény. **A**
2. B. daigremontianum hazája is Madagaszkár. 30-50 cm magas, levelei 12-15 cm hosszúak, 2-4 cm szélesek. Virága egyik fajnak sem jelentős, inkább jellegzetes sarjaik miatt kedveltek. A többi pozsgás növényhez hasonlóan sok fényt, alacsonyabb hőmérsékletet és mérsékelt öntözést kívánnak.

3. Korallvirág (Kalanchoe blossfeldiana). Ugyancsak a varjúhájfélék családjába tartozik, s hazája is Madagaszkár. Európában 1928 óta termesztik. Ernyős virágzata korallpiros, lilás rózsaszín, püspöklila, narancsvörös vagy sárga színű. Rövid nappalos növény. Kora tavasszal virágzik, ha mesterségesen a fény megvonásával nem befolyásolják. Nyáron szabadban is nevelhetjük. Lehetőleg 15-16 °C-on teleltessük. Levél- és hajtásdugványokkal egész évben szaporítható.

4. Kövirózsacserje (Aeonium canariense). Szintén a varjúhájfélék családjából való. Hazája, mint latin neve is mutatja, a Kanári-szigetek. Sokágú törzse soklevelű levélrózsában végződik. A levelek pozsgásak. Az idős növény eléri a 60-80 cm magasságot is. Fehéreszöld virágzata jelentéktelen. Mutatós fácska, amelyet nyáron a szabadban, télen üvegezett verandán vagy világos lépcsőházban nevelünk. Szabadföldi nyaraltatását árnyékolással kell kezdeni. Nyáron rendszeresen, télen ritkán öntözzük. Levél- és hajtásdugványokkal szaporítjuk. A levágott hajtást legalább egy napig szikkasztani kell. Átültetését a tavaszi hónapokra időzítsük.

IX. tábla

1. Csüngőágú fikusz (Ficus benjamina). Az eperfafélék családjába tartozik. Hazájában, Indiában hatalmas termetű, széles koronájú, csüngő ágú fa. Eredeti termőhelyén fafojtó tulajdonsága is ismert: magja más fák koronájába jutva kicsírázik, s kezdetben epifita életmódot folytat, majd léggyökereket ereszt a talajba. Idővel a gyökerek olyan tömegben fejlődnek s úgy megvastagodnak, hogy a gazdanövényt a szó szoros értelmében megfojtják, a fikusz pedig önálló növényként él tovább. A lakásokban mutatós, csüngő ágú fácska, amely átlagos gondozás mellett egyenletesen, jól fejlődik. Ha a rendelkezésére álló teret kinövi, metszéssel jól alakítható. Félfás dugványait tél végén vízben gyökereztessük. Levágás után kézmeleg vízbe kell tenni, hogy a tejnedve el ne csorogjék. A takácsatka-fertőzéstől kell óvni.

2. Sávos dracéna (Dracaena deremensis 'Warneckii'). A liliomfélék családjába tartozik. Az eredeti faj hazájában, Kelet-Afrikában 5 m magas, karcsú törzsű, levélkoronás fa. Nálunk is gyakran a mennyezetig nő. Miután fényszegény helyen is kielégítően fejlődik, a lakások egyik legszebb és leghálásabb pálmahelyettesítő növénye. Ha túlságosan felnyurgult már, vágjuk vissza a hajtás végét, szedjük le az alsó leveleket, és a levélkoszorút fogjuk össze befőttesgumival; vagyis *fejdugványt* készítsünk, amelyet vízben kell meggyökereztetnünk. A visszamaradó törzset is feldarabolhatjuk és dugványozhatjuk, sőt a visszavágott tő is újra kihajt.

3. Tarkalevelű sefflera (Scheffiera arboricola 'Variegata')- A borostyánfélék családjába tartozik. Linné egyik barátjáról, a **XVIII.** században élt német botanikusról, J. Chr. Schefflerről nevezték el a nemzetséget, amelybe több hálás szobanövény tartozik. A táblán látható faj hazájában, Ausztráliában 20-30 m-re növő fa, egyenes törzzsel, tenyérnyi levelekkel. Lakásban a 20 °C körüli hőmérsékletet kedveli. Szaporítása félfás dugványokkal történik. A 3-4 leveles hajtásvégeket vízben vagy homokos tőzegben gyökereztessük.

X. tábla

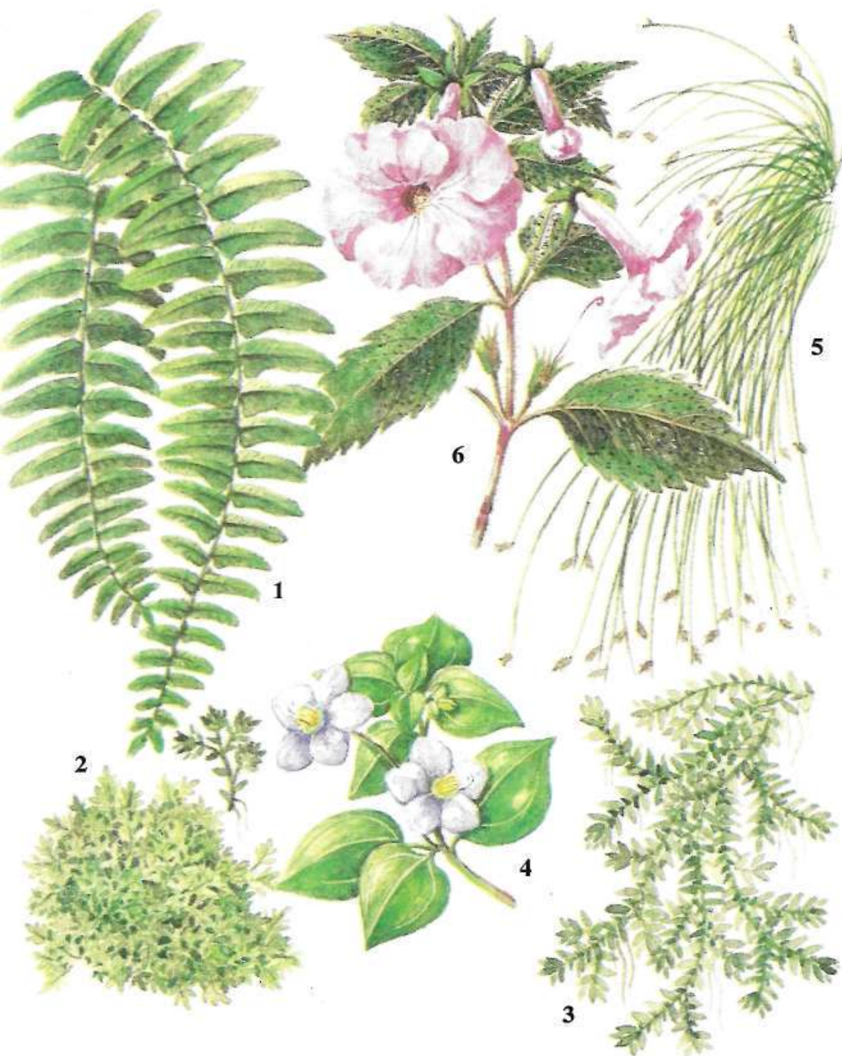
1. Szobapáfrány (Nephrolepis exaltata). A páfrányfélék családjába tartozó trópusi faj. Páraigényes, mint minden páfrányt, védeni kell a tűző naptól. A szobai párásító közelében, de világos fürdőszobában is jól érzi magát. Télen, ha a párás növényházból hirtelen kerül a száraz szobalevegőre, könnyen elpusztulhat, ezért csak a fűtési szezon végén vásároljuk meg. Sarjakkal, tőosztással szaporíthatjuk. Legjobb talaja: rostos tőzeg-, korhadt fakéregdarabok, lombföld, érett trágya, homok és perlit keveréke, Ezt a földet adjuk a 2.-3. Csipkeharasztoknak is. (Selaginella apoda és S. kraussiana). A *S. apoda* hazája Észak-Amerika, a *S. kraussianáé* Dél-Afrika. Igen páraigényesek, a száraz szobalevegőben gyorsan elpusztulnak, palackkertekbe, szobai üvegházakba, floráriumokba ajánljuk.

4. Keserűlevél (Exacum affine). A tárnicsfélék családjába tartozik. Hazája az Arab-tengerben fekvő Szokotra szigete. Több hónapig hozza virágait. Elvirágzás után nem érdemes tovább nevelni. Magvetéssel szaporítsuk évente kétszer, február-márciusban és augusztusban. Előbb tűzdelni kell, majd kettesével 10-12 cm-es cserépbe ültessük. Egyszer csípjük vissza.

5. Szobafűpalka (Scirpus cernuus). A palkafélék családjának tagja. A mediterrán vidékek mocsári növénye, fonalszerű, üde zöld 20 cm-es hajtásokkal. Ámpolnanövény, de nehogy a fűtőtest fölé akasszuk! Évente egyszer tőosztással meg kell újítani.

6. Mesevirág (Achimenes hybrida). A csuporkafélék családjába tartozik. Hazája Közép- és Dél-Amerika, de tiszta fajokat csak botanikai gyűjteményekben láthatunk. A boltban a gazdagon virágzó hibrideket kínálják. Nyár közepétől kora őszig virágzik. Ősszel a locsolást fokozatosan abbahagyva, mogyorónyi rizómákba húzódik vissza, amelyeket február közepéig szárazon kell pihentetni. Ekkor 12 cm-es cserépbe, 2 cm mélyen, laza, tőzeges földbe 8 rizómát ültetünk, s meleg szobában rendszeresen öntözzük.

XI. tábla

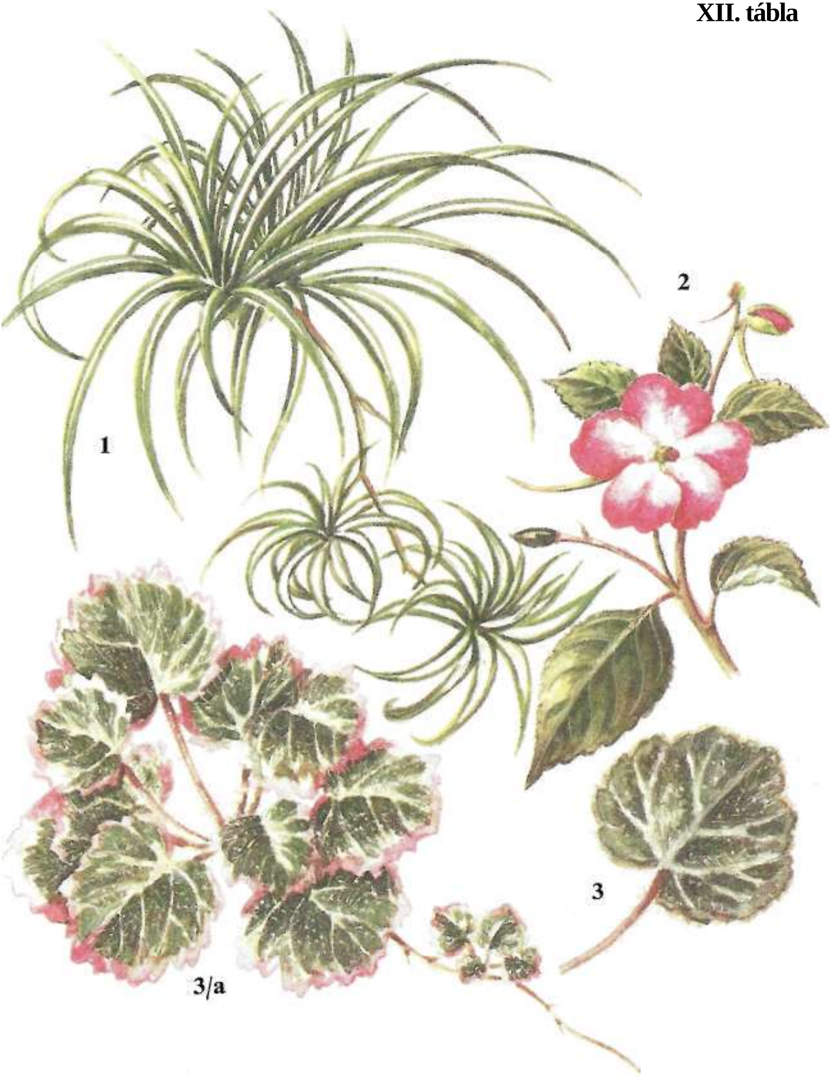

1. Zöldike (Chlorophytum comosum 'Variegatum'). A liliomfélék családjába tartozik. Az eredeti faj hazája Dél-Afrika. 1850 óta kedvelt szobanövény. Fehérrel csíkozott fajtája a legelterjedtebb s legnépszerűbb. Virágzata jelentéktelen, 30-60 cm hosszú indákon nevelt sarjai viszont nagyon mutatósak. Elnyűhetetlen, hálás és igénytelen. A sarjakkal könnyen szaporíthatjuk.

2. Vízifukszia, pistikevirág (Impatiens walleriana). A fájvirágfélék családjába tartozik. Trópusi Afrika hegyi erdeiből származik. Szobanövényként, kerti virágként egyformán nevelhetjük, erkélyre, ablakba tehetjük. Szép ámpolnanövény is. Ma már számtalan fajtája került a piaci forgalomba. A fajták fehérek, vagy a rózsaszín, a lila és a piros sokféle árnyalatában virítanak. A színesek között gyakori a fehér középű virág. Telt virágú fajtái is vannak. Magyar neve nagy vízigényére vall. Talaja savanyú kémhatású, laza szerkezetű legyen. Az erős, égető naptól óvni kell, ezért keleti, nyugati, északi ablakokba, erkélyekre ültessük, a kertben pedig félárnyékba. Egész évben folyamatosan virágzik, a leggazdagabban azonban a nyári hónapokban. Beültetés után egyszer csípjük vissza, hogy dúsabb legyen. A lecsípett hajtásvéget vízben ismét meggyökereztethetjük.

3. Indás kőtörőfű (Saxifraga sarmentosa). A kőtörőfűfélék családjába tartozik. Hazája Japán és Kína. Levelei 15-20 cm átmérőjű levélrózsát alkotnak. Fonalszerű indái 20-40 cm hosszan lecsüngenek, s rajtuk sarjnövények fejlődnek, melyekkel könnyen szaporíthatjuk. Virágzata apró, fehér virágokból álló fürt - nyár folyamán jelenik meg. Védett fekvésben, téli takarással szabadban is nevelhetjük, főként félárnyékos sziklakertbe telepítve. Szép fajtája a **3/a** S. s. **'Tricolor',** amelyet feltűnő, élénk levélszíne miatt kedvelnek. Gyengébb növekedésű, érzékenyebb, és hőigénye is magasabb. Kevesebb sarjat is hoz. 20 °C körüli szobahőmérsékleten azonban jól fejlődik.

XII. tábla

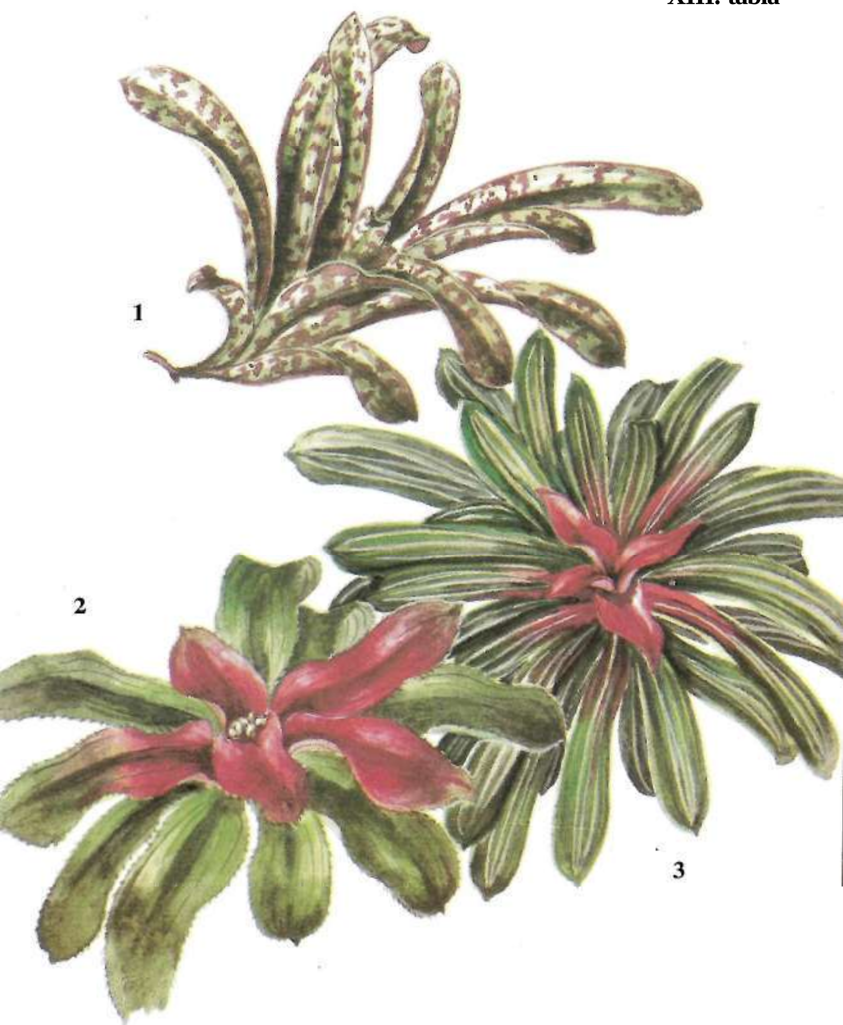

1. Függő neoregélia (Neoregelia ampullacea). Az ananászfélék családjába tartozik; Brazília a hazája. Dél-Amerika középső részén mintegy 80 Neoregelia faj él. A növény mindössze 10 cm-es. Karcsú, színes levélrózsája, a közepén megjelenő kék virágokkal igen mutatós. Rövid indákon sok sarjnövényt fejleszt. A nagytölcsérű broméliák fölé akasztva szobában is nevelhetjük, gyökér- vagy kéregdarabhoz rögzítve, mivel epifita. Kb. 5 naponként mártsuk néhány percre szobahőmérsékletű vízbe. A tavaszi és nyári hónapokban 10 naponként $1\%_{0}$-^{es} Wuxal-oldatba is mártsuk be.

2. Neoregélia (Neoregelia princeps var. marechalii). Ugyancsak Brazília a hazája. Lapos levélrózsájának átmérője 30-40 cm. A levelek szélessége 3-4 cm. Fehér virágai a levélrózsa közepén, vérvörös fellevelek között nyílnak. A kis virágok gyorsan elvirítanak, de a levélszíneződés hónapokig tart, végül az egész levélrózsa elpusztul. *Ez a jelenség jellemző a broméliáknál.* Az elvirágzó növény azonban sarjakat nevel, és ezekkel szaporíthatjuk.

3. Háromszínű neoregélia (Neoregelia carolinae 'Tricolor'). Az előzőkhöz hasonlóan Brazília a hazája. Virágos és virágtalan állapotban egyaránt mutatós növény. 40-50 cm átmérőjű levélrózsája ugyanis krémfehér hosszanti csíkozású, 3 cm széles levelekből áll. A szívlevelek virágzáskor élénkpirosra színeződnek.

A broméliák gondozása eltér a többi szobanövényétől. Mivel mind a trópusi erdők fánlakó epifitái, ezért drótszerű gyökerük elsősorban a fához tapadást, rögzítést szolgálja, nem a táplálékfelvételt. Az esővizet levélrózsájukban, mint egy kútban, gyűjtik össze. A vízben oldott tápanyagot a levelek e célra módosult sejtjei szívják fel. Ezért a levélrózsában mindig legyen víz! Fenyőkéregdarabokból, rostos tőzegből, félig érett lombföldből, érett trágyából és homokból álló laza keverékbe ültetjük, és vigyázva, *csak nyirkosan* tartjuk. A víz lehetőleg lágy legyen. Ha lehet, gyűjtsünk esővizet, vagy legalább alapos forralással lágyítsuk meg öntözővizét.

1
2
3

A vrízea vagy pikkelyvirág (Vriesea) az ananászfélék családjának egyik legismertebb nemzetsége. W. H. de Vriese-ről nevezték el (1807-1862), aki a botanika professzora volt Amszterdamban. A nemzetséget a broméliaféléknél eléggé szokatlan puha állományú, ép szélű levelekből álló levélrózsa jellemzi. A leveleket gyakran keresztirányú vagy hálózatos rajzolat díszíti. A kb. 100 faj hazája Közép- és Dél-Amerika. Életmódjuk a legtöbb broméliáéhoz hasonlóan epifita. Virágzatuk kalászra emlékeztető lapított füzér. A virágok az élénk színű, fedelékesen álló fellevelek hónaljában alulról felfelé nyílnak. A virágokból a termő és a porzók hosszan kinyúlnak. Maga a virág rövid életű, de a virágzat a színes fellevelekkel tartósan díszít. Az öreg levéltölcsér elvirágzás előtt, a levélrózsa középső részén hozza az új sarjat. Termése repítőszőrös magvakat tartalmazó tok. Több kedvelt szobanövényt találunk a pikkelyvirágok között.

1. Vriesea carinata. Brazília a hazája. Az üde zöld levélrózsa átmérője 20-25 cm. Körülbelül ekkora a virágzat is. Kis termete miatt a floráriumok, palackok, szobai üvegházak kedvelt növénye. Mind cserépben, mind ág- vagy gyökérdarabhoz rögzítve nevelhetjük. Sarjakkal lakásban is szaporíthatjuk. Több fajtája kapható az üzletekben, köztük az egyik legmutatósabb változat a

2. Vriesea carinata 'Vulkana', amelynek virágzati tengelye valamivel hosszabb s elágazó.

3. Sötétsávos vrízea (Vriesea splendens). Hazája Guyana. Az egyik leggyakrabban termesztett bromélia, amely mind virágos, mind virágtalan állapotában mutatós. Fajtái a levél csíkozottságában, a levélrózsa és a virágzat méretében különböznek egymástól. Képünkön a **Vriesea 'Meyer's Favorite** 35-40 cm-es levéltölcsérével a kisebbekhez tartozik. A 28. oldalon ismertetett ültetési anyagba kell ültetni a vrízeákat is. Tölcsérükben mindig álljon víz!

XIV. tábla

A lándzsa rózsa (Aechmea) fajok neve görög eredetű: az *aichme* szó lándzsahegyet jelent. Széles körben termesztett, népszerű szobanövények tartoznak az ananászfélék családjának ebbe a nemzetségébe. A mintegy 150 faj hazája Közép- és Dél-Amerika. Jellemzőjük a kemény, tüskés élű vagy fogazott levél, a nagyméretű levélrózsa s a díszes levélrajzolat. A virágzat változatos.

1. **Bogyócskás lándzsarózsa** (Aechmea miniata var. discolor). Brazíliából származik. Levele puhább, mint a következő fajé, s szúrós tüskék helyett csak finoman fogazott. Bíborlila levélfonákával virágtalan állapotban is mutatós. A levélrózsa átmérője 40 cm. Az elágazódó virágzati tengely hossza is 30-40 cm. A korallpiros csésze felfújt, hólyagszerű, a kék virágból kinyúló termő piros. A virágzat akár a tövén, akár vázába téve rendkívül tartós. Nevelése és szaporítása a másik lándzsarózsáéval azonos.

2. Csíkolt vagy rózsaszínbugájú lándzsarózsa (Aechmea fasciata). Brazília a hazája. Felfelé álló levéltölcsérét 15-20 szúrós élű, 6-10 cm széles, ezüstös harántcsíkokkal díszített levél alkotja. Némely fajta levele teljesen ezüstös színű. A csíkozást viaszpikkelyek alkotják. E pikkelyek védik a növényt a túlzott párologtatástól, ezért a leghálásabb virágzó szobanövényünk egyike, amely a központi fűtésű lakásokban is jól érzi magát. Virágzata a levéltölcsér közepéből tör elő. A kék virágok az élénk rózsaszín virágzati fellevelek hónaljában nyílnak. Rövid életűek, de a fellevelek 3 hónapig, néha még tovább is megtartják színüket. Mielőtt a virágot hozó tölcsér elpusztul, 1-3 sarjat hoz. E sarjakról lakásban is ismételten virágoztatható. Akkor kell leválasztani, amikor az új levéltölcsér már kialakult, s tövénél megjelennek a gyökérkezdemények. A 28. oldalon ismertetett talajkeverékben gyors fejlődésnek indul. A tölcsér közepében mindig legyen víz. Sok fényt kapjon! Ha megfelelően neveljük, a sarj 1,5-2 év múlva virágzik.

XV. tábla

1. **Fészektőrózsa** (Nidularium billbergioides). Szintén az ananászfélék családjába tartozik. Hazája Kelet-Brazília. Levélrózsájának átmérője 40-45 cm, a levelek hossza 30 cm körüli, szélességük 3-4 cm. Virágzata narancsvörös vagy a 'Citrinum' fajtánál citromsárga fellevelek között fehér. Gazdagon sarjadzik, s kb. egy év múlva a sarjak is virágoznak. Ha nem választjuk le a sarjakat, csak eltávolítjuk a levirágzott levélrózsát, akkor a növény telepszerű lesz, és több sarj virágzik egyszerre. Leginkább kora tavasszal virít.

A **rejtettvirág** (Cryptanthus nemzetség) az ananászfélék családjába tartozik, mindössze 12 fajjal. Valamennyi Brazíliában honos. A levélrózsák a legtöbb fajnál laposak, a talajhoz simulók. A középső levelek sokkal rövidebbek, az apró, jelentéktelen, fehéres színű virágok ezek között nyílnak. A levelek viszont díszesek, hosszanti vagy harántcsíkozással, gyakran pompás rajzolat díszíti őket. A legtöbb broméliával ellentétben nem epifiták, hanem *talajlakók.* Földjük humuszban gazdag, laza szerkezetű legyen. A floráriumok, szobai üvegházak, palackok hálás, szép növényei.Köztük talán a legszebb a

2. Cryptanthus bivittatus 'Red Star'. A levélrózsa átmérője 20 cm. A levél éle finoman tüskézett. Élénk, jellegzetes színe csak bőséges fényben alakul ki. Fényszegény helyen visszazöldül, díszét veszti.

3. Rövidkocsányú guzmánia (Guzmania sanguinea 'Brevipedicellata'). A Kolumbiából származó, 40 cm magas Guzmania sanguinea törpe fajtája. Az egész növény mindössze 8-10 cm-es. A levélrózsa átmérője 5-6 cm. Virágzáskor a középső levelek élénk narancsvörösre színeződnek. Nagy kár, hogy ez az elszíneződés mindössze 10-14 napig tart. Ezzel együtt a palackok s kisebb floráriumok kedves növénye. Legjobb ezek talajába ültetve nevelni. Az elvirágzott tölcsért, mikor elpusztul, vágjuk ki, és a sarjakat hagyjuk a helyükön.

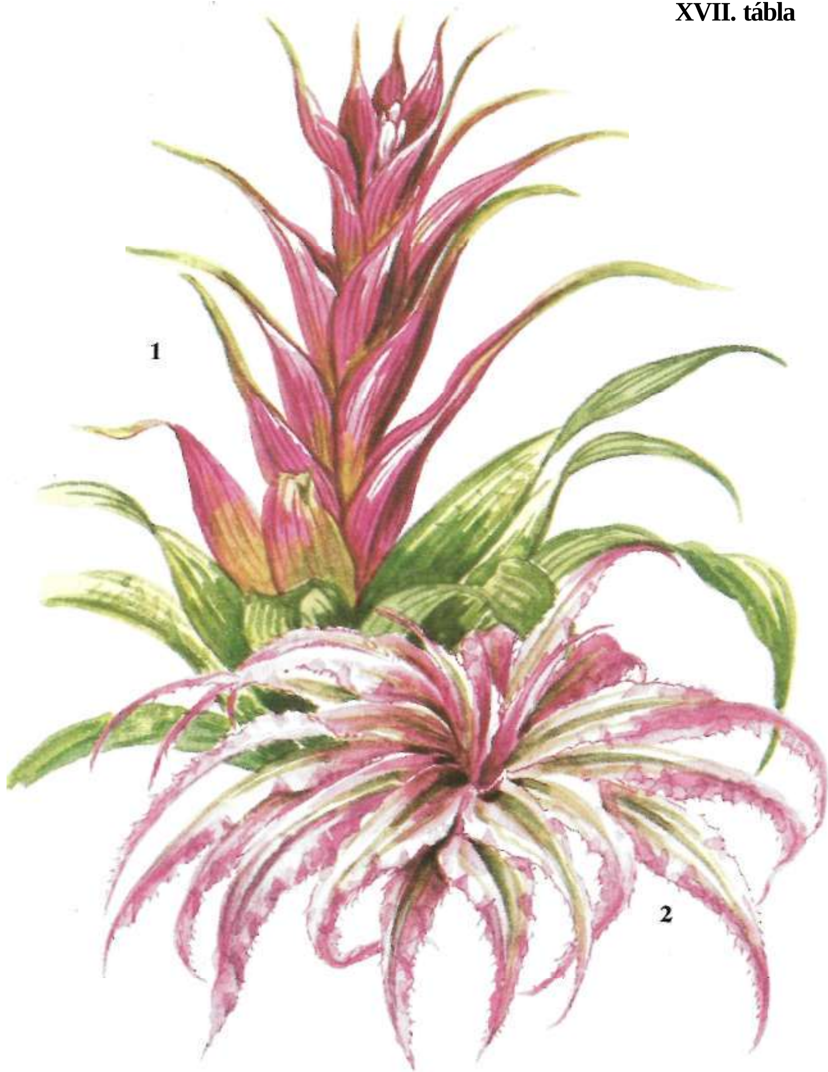

1
2
3

A XVI. táblán bemutatott *guzmánia* (Guzmania) nemzetségbe mintegy 80-90 faj tartozik. Hazájuk Perutól Nyugat-Indiáig terjed. Jól keresztezhetők, ezért a nemesítők szívesen foglalkoznak a guzmániákkal, s mivel hálás szobanövények - melyek a központi fűtésű lakások száraz levegőjét is jól tűrik -, az utóbbi évtizedben új fajták sora jelent meg a virágpiacon.

1. Guzmania 'Amaranth'. Levelei puha állományúak. A levélrózsa átmérője 30-40 cm. A bíborlila fellevelekkel borított virágzati tengely 30-40 cm magas. A virágok fehérek. A színes fellevelek 8-10 hétig díszlenek. A levéltölcsér közepében mindig legyen víz, talaját tartsuk nyirkosan. A sarjakat lakásban is tovább nevelhetjük. Ablakpárkányon vagy ablak közelében helyezzük el.

A XVI. táblán bemutattunk már egy rejtettvirág (Cryptanthus) fajtát. Itt most a nagyon mutatatós
2. Cryptanthus acualis 'Marian Oppenheimer' nevűt ismertetjük. A fajt a lapos, kicsi levélrózsa, a hullámos levélszél s az enyhén tüskés levéléi jellemzi. A fajta élénk rózsaszín színe bőséges fényben alakul ki. Jól mutat kisebb palackban önmagában, minden kísérő növény nélkül. A palack aljára terítsünk rostos savanyú tőzegből, folyami homokból, érett komposztból készített keveréket. Helyezzük bele a növényt, majd fedjük le a talajt apró gyöngykaviccsal. Csak 8-10 naponként öntsünk, vagy inkább csak csöpögtessünk rá egy kevés vizet. Evekig szép szobadísz. A Cryptanthusok a levélrózsa közepén hozzák az új sarjat. A sarjat óvatosan kicsavarjuk, s homokos tőzegben, üvegbura alatt meggyökereztetjük.

XVII. tábla

E táblán két népszerű, sokat tűrő broméliahibridet mutatunk be.

1. A Cryptobergia rubra a *Billbergia nutans* és a *Cryptanthus bahianus* keresztezéséből származik. A két szülő előnyös tulajdonságait örökölte: az igénytelenséget s a szép levélszínt. 15-20 cm átmérőjű levélrózsája bronzvörös, ezüst viaszpikkelyekkel borított, tüskés élű levelekből áll. Minél több fényt kap, annál élénkebb a bronzvörös szín, s annál ezüstösebb a pikkelyezettség. Rendkívül erőteljesen sarjadzik. Az osztatlanul fejlődő növény telepet alkot. Virága jelentéktelen. Gyökér- vagy kéregdarabhoz rögzítsük, s az ablak elé akasszuk. Tavasztól őszig nevelhetjük az erkélyen vagy a kertben is. Öntözéskor az egész növényt mártsuk be a vízbe, nyáron pedig 10 naponként tápoldatba is.

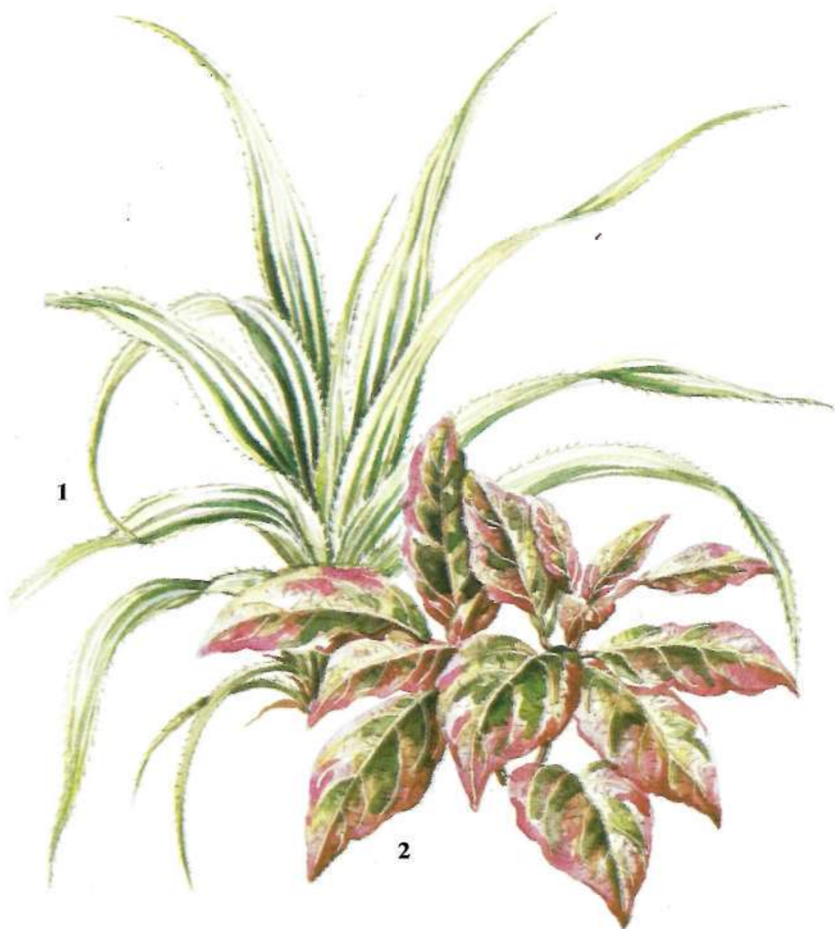
2. A Billbergia x windii a közelmúltban „ünnepelte" 100. születésnapját. 1884-ben állították elő a *Billbergia decora* s a *Billbergia nutans* keresztezésével. A legigénytelenebb szobanövények egyike. Elviseli a páraszegény körülményeket, a rossz fényviszonyokat és a dohányfüstöt. Erőteljesen sarjadzik. Levelei 30-40 cm hosszúak, felfelé állók, a tölcsér átmérője 25-30 cm. Virágzata bókolva hajol ki a tölcsérből. A bántatlanul fejlődő növényeken több virágzat nyílik egyszerre. Laza, tőzeges földbe ültessük. Ámpolnanövényként kosárban vagy kerámiaedényben egyformán mutatós. Mindkét hibrid a sarjakkal bármelyik évszakban könnyen, jól szaporítható. Mint minden broméliának, e két hibridnek levéltölcsérében is legyen mindig víz.

XVIII. tábla

1. Pandanusz vagy csavarpálma (Pandanus sanderi). A csavarpálmafélék családjába tartozik. A Földön élő mintegy 250 csavarpálma hazája Indonézia szigetvilága. Néhány faj a csendes-óceáni szigeteken, Madagaszkáron és Afrika trópusi tájain is él. A trópusi vízpartok jellegzetes mangrovenövényei: támasztógyökereivel kipányvázza magát az iszapba, s így a gyakori áradások nem sodorják el őt. A legtöbb faj alacsony törzsű, széles levélkoronával. Akad köztük azonban 20 m magas is, ilyen pl. a Madagaszkáron honos *Pandanus utilis*. A táblán látható faj levelei a nemzetségre jellemzően a törzs körül csavarvonalban helyezkednek el. Erre utal a nemzetség magyar neve is, bár e növény nem pálma! Gyorsan fejlődik, igénytelen, és a lakásban is eléri a többméteres magasságot, átmérője pedig a 2-3 m-t. Így csak tágas, nagy lakásba való. Mivel vízparti növény, edénye állandóan vízben állhat. Ha szárazabban tartjuk, azt is jól elviseli, s ezzel, valamint ritkább átültetéssel növekedését visszafoghatjuk anélkül, hogy díszértékéből veszítene. Törzsén folyamatosan sok sarjat hoz. A sarjakat óvatosan válasszuk le, vízben gyökereztessük meg, majd ültessük be bármilyen jó minőségű földbe.

2. Pszeuderanthémum (Pseuderanthemum atropurpureum). A medvekörömfélék családjába tartozik. Hazája Polinézia, de Amerika trópusi tájain is sokfelé kivadult. 60-100 cm magas cserje, vékony hajtásokkal, élénk színű levelekkel. Rendkívül gyors növekedésű, s mivel a fiatal példányok a legmutatósabbak, évente érdemes újra szaporítani. Levágott hajtásvégei vízben jól gyökeresednek. A dugványt a levélcsomó alatt 2-3 mm-rel vágjuk le. Az alsó két levelet távolítsuk el, a megmaradó leveleket kurtítsuk felére, hogy a párologtató felület csökkenjen.

1
2

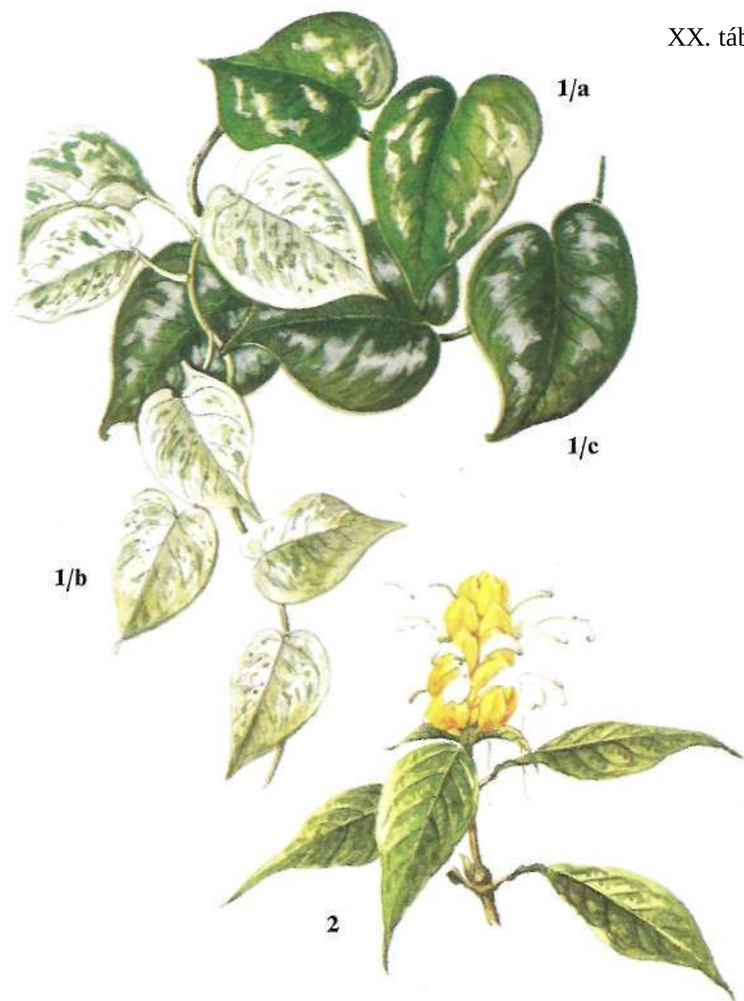
1. A szcindapszusz (Scindapsus) fajokból mintegy 20 él Földünkön. Hazájuk Kelet-India, az indiai szigetvilág s Új-Guinea. A kontyvirágfélék családjába tartoznak. Nagyon elterjedt, igénytelen szobanövények, amelyek a magasabb és az alacsonyabb hőmérsékleten egyaránt jól fejlődnek. Eltűrik a kedvezőtlenebb fényviszonyokat, elviselik az időnkénti kiszáradást is. Betegségek, kártevők sem bántják.

l/a Scindapsus aureus, a legismertebb faj. A Salamon-szigetekről származik. Kúszó, csüngő hajtásain a 6-10 cm hosszú és 6-8 cm széles levelek szórtan helyezkednek el. Idős hajtásain a levelek sokkal nagyobbak: 20-60 cm hosszúak, 20-50 cm szélesek. Ha a nagy levelű hajtásokból dugványt készítünk, az új növény ismét kisméretű leveleket hajt. Gyors fejlődésű ámpolna- vagy kúszónövény, amely rácsok befuttatására is alkalmas. Hajtásait akváriumban, vízinövényként is használhatjuk. Kedvelt fajtája az **1/b 'Erich Gedalius'** majdnem tiszta fehér levelű. Mivel sokkal kevesebb klorofillt tartalmaz, fejlődése lassúbb. Az

1/c Scindapsus pictus hazája Indonézia. Leggyakrabban a *var. argyraeus* változatát szaporítják. Ezüstszürkével pettyezett, foltozott levelei igen mutatósak. Az előző fajnál lassúbb fejlődésű s valamivel igényesebb. Mindhárom szcindapszuszt könnyen szaporíthatjuk hajtásdugványokkal. Az egyleveles dugványokból is nevelhetünk új növényt, vízben három hét alatt meggyökeresednek.

2. Pahisztahisz (Pachystachys lutea). A medvekörömfélék családjába tartozik. Hazája Mexikó és Peru. Új szobanövénynek számít, csak a 70-es évek táján kezdték el termeszteni. Méteresre növő cserje. Virágai rövid életűek, de a sárga fellevelek sokáig díszlenek. Csak akkor virágzik rendszeresen, ha sok fényt kap. Télen kissé mérsékeltebben öntözzük. Virág nélküli hajtásait üvegbura alatt gyökereztessük. 12 cm-es cserépbe két gyökeres dugványt ültessünk, s kétszer-háromszor csípjük vissza.

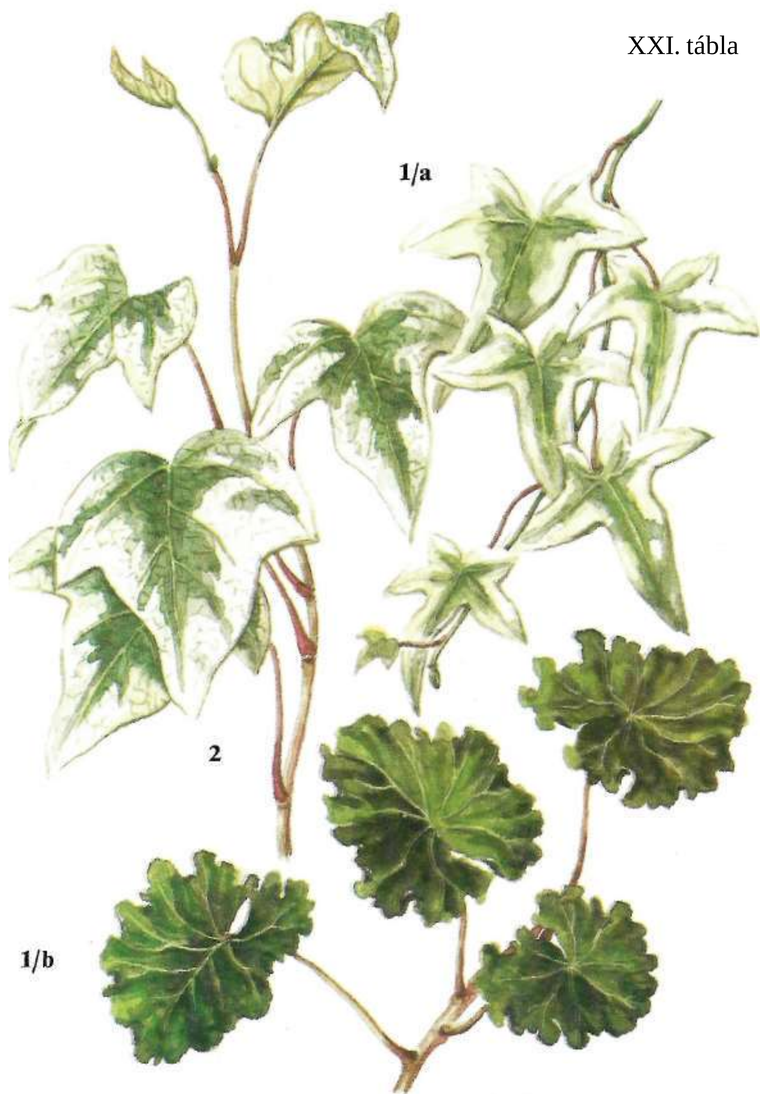
XX. tábla

A borostyán (Hedera) nemzetség a borostyánfélék családjába tartozik. Európában és Ázsiában mintegy 7 borostyánfaj él. A **közönséges borostyán** (Hedera helix) hazai erdőink örökzöld kúszócserjéje. Léggyökerekkel kapaszkodik. Virágzó, termő hajtásain ép szélű, tojásdad leveleket hoz, szemben a földön kúszó, jól ismert borostyánlevelekkel, amelyek tenyeresen 3-5 karéjúak. Zöldesfehér virágai ősszel nyílnak, kékesfekete bogyótermése tavasszal érik be. Alacsony hőmérsékletű (3-10 °C) helyiségek, lépcsőházak díszítésére a közönséges borostyán is alkalmas. Ámpolnanövényként, kúszónövényként alkalmazhatjuk, jól viseli a kedvezőtlenebb fényviszonyokat is. A téli hónapokban csak mérsékelten öntözzük. A közönséges borostyán és fajtái fényszegény erkély- és ablakládák beültetésére is alkalmasak. A tarka levelűek érzékenyebbek a téli fagyokra. Sok fajtája van forgalomban. Ezek a levél méretében, karéjozottságában, színezettségében különböznek egymástól. Az **l/a Hedera helix 'Glacier'** fajta leveleinek hossza 4-6 cm, szélessége **3-5** cm. A **1/b Hedera helix 'Crispa'** levelei nem karéjozottak, mélyzöldek és fodros szélűek. Mindkét fajta a hűvösebb, 3-15 °C-os helyiségek növénye.

2. Hedera canariensis 'Variegata'. E kedvelt szobaborostyán a Kanári-szigetekről származik. A közönséges borostyánnál és fajtáinál melegigényesebb, így szobában is nevelhetjük. A 20 °C fölötti hőmérsékletet azonban már nem kedveli. Valamennyi borostyán jól szaporítható hajtásdugványozással. A dugványozás legkedvezőbb időpontja augusztus második fele, de szükség szerint az év folyamán bármikor vághatunk dugványokat. Vízben gyökereztessük, üvegbura vagy nejlontasak alatt, 10 cm-es cserépbe legalább 3 gyökeres dugványt ültessünk. Ha nagyobb felületet akarunk befuttatni borostyánnal, az előnevelt növényeket dézsába telepítsük, s a nyári hónapokban rendszeresen öntözzük tápoldattal.

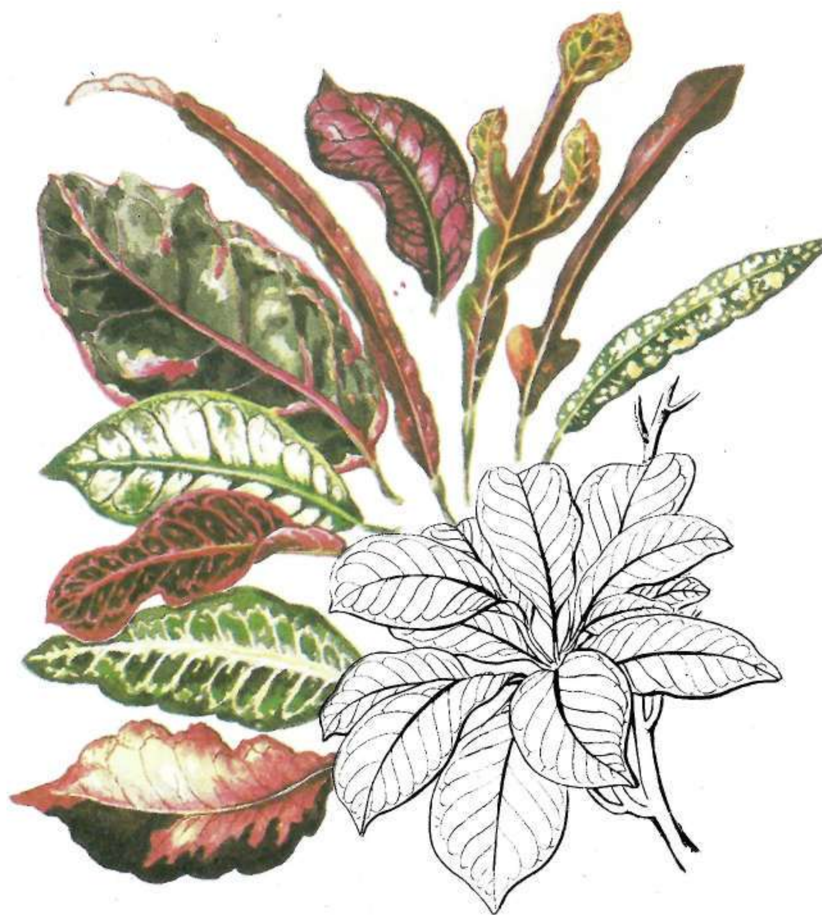
XXI. tábla

Kroton (Codiaeum variegatum). A kutyatejfélék családjába tartozó cserje. Az eddig ismert 14 krotonfaj hazája Indonézia és Polinézia, a trópusokon azonban a kertekben mindenütt ültetik. Ott eléri a 3 m magasságot is. 1-2 m-es példányok szobában is nevelhetők. A krotonnak számtalan fajtája van forgalomban. Ezek a levél méretében, formájában és színében különböznek egymástól. A zöldön kívül a sárga, rózsaszín, mélyvörös, tűzpiros, narancsszínű pöttyök, foltok, csíkok jellemzik az egyes fajtákat. E szép levélszín azonban csak bőséges napfényben alakul ki. A krotont mindig ablak elé kell állítani. A déli, délnyugati, délkeleti fekvés a legjobb. A huzatra, hirtelen lehűlésre s a hideg öntözővízre igen érzékeny. Vigyázni kell, hogy 15 °C alá ne süllyedjen a hőmérséklet! Mindhárom kedvezőtlen tényező levélhullást okoz. Levélhullást okoz az ablakréseken beszivárgó hideg is. Kártevői közül a takácsatka a legveszélyesebb, amely különösen száraz, meleg levegőben szaporodik el gyorsan, ezért óvni kell a fertőzéstől. Szívásuk nyomán a levél fakó lesz, majd lehullik. Erős fertőzésnél a növény elpusztul. Általános jó tanács: növényszerzeményünket soha ne tegyük régi növényeink közé. Két-három hétig tartsuk elkülönítve, s figyeljük, hogy nincs-e rajta betegség vagy kártevő.

Szaporításának legkedvezőbb időpontja a januártól márciusig tartó időszak. A levágott hajtásvégeket azonnal dobjuk kézmeleg vízbe, hogy az egyébként mérgező tejnedv kifolyását megakadályozzuk. Érzékeny bőrűeken a tejnedv kiütést okozhat. A dugványokat tőzeg és folyami homok keverékébe ültessük, 24-26 °C-os párás melegben kb. 3 hét alatt meggyökeresednek. Földjébe keverjünk rostos tőzeget.

XXII. tábla

1. **Sztreptokarpusz** (Streptocarpus x hybridus). A csuporkafélék családjának tagja. Több sztreptokarpusz faj keresztezésével előállított hibrid. Virágai fehér, rózsaszín, bíbor és lila árnyalatokban nyílnak. Levelei 15-20 cm hosszúak, 3-4 cm szélesek. A virágszár 15-20 cm-es, a virág átmérője 3-5 cm. A jól gondozott növények egész évben folyamatosan virágoznak, legfeljebb a téli fényszegény hónapokban szűnik meg átmenetileg a virágzás. Igazi fénykedvelő növény, ezért az ablakpárkányon van a helye. Rendszeres öntözést és tápdús, laza talajt kíván. Táprudakkal folyamatosan gondoskodjunk a tápanyag pótlásáról. Levéldugványokkal szaporítsuk, az afrikai ibolyához hasonlóan.

2. **Afrikai ibolya** (Saintpaulia ionantha). Helytelenül fokföldi ibolyának, pármai ibolyának is hívják. Nem Fokföldön, hanem a kelet-afrikai Usambara-hegységben honos, a pármai ibolya pedig a rendszertanilag más családba tartozó kerti ibolyának egy nagy virágú fajtája. Von Saint-Paul-Illaire (1860-1910) egykori usambarai kormányzóról nevezték el, aki az első növényt az Usambara-hegységben, 1893-ban fedezte fel. Azóta a világ egyik leggyakrabban termesztett szobanövénye lett, amelynek máig több száz fajtáját nemesítették ki. Az eredeti kék színen kívül ma már a lila, rózsaszín, bordó sok árnyalatát, valamint a fehér színt is megtaláljuk kisebb-nagyobb méretű, egyszerű és telt változatban. A megfelelően gondozott növények egész évben folyamatosan virágoznak. Az ablakpárkányon neveljük, mert a virág kialakulásához sok fényt igényel. Talaja laza szerkezetű, tápdús legyen. A tápanyag pótlásáról folyamatosan gondoskodjunk, s évente egyszer, tavasszal ültessük át. Öntözésnél ügyeljünk arra, hogy a levelek tövénél éjszakára ne maradjanak vízcseppek. Legjobb mázas edénybe süllyeszteni a cserepet. Levéldugványokkal szaporítsuk. Dugványozásra az érett, teljesen kifejlett levél alkalmas. A 3-5 cm-es szárral levágott levelet vízben vagy rostos tőzeg és folyami homok keverékében gyökereztessük.

1
1
2

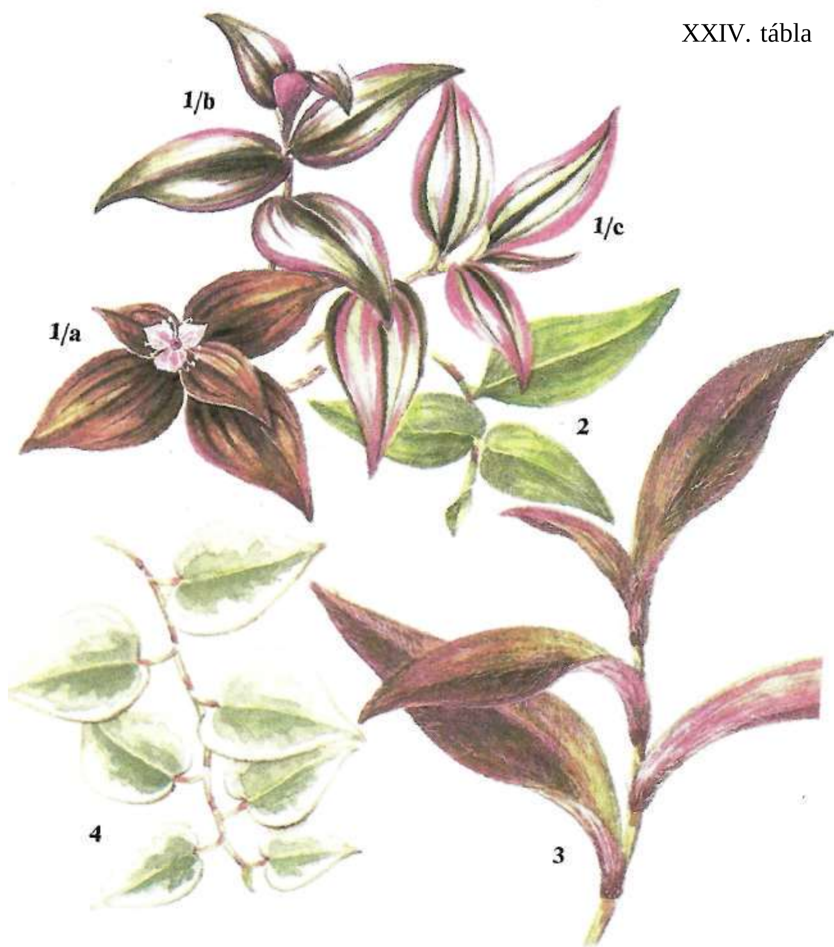
A pletykák (Zebrina, Tradescantia, Setcreasea) magyar neve több nemzetség több faját és fajtáját foglalja magában. A kommelina-félék családjába tartoznak. Magyar nevük valószínűleg könnyű, gyors szaporításukat és tartásukat jelzi. Hajtásdugványozással egész évben szaporíthatjuk. A levágott hajtásról távolítsuk el az alsó leveleket. A legalsó levél alatt 3 mm-re vágjuk le a hajtás alsó végét. A 10 cm-es cserépbe legalább 8-10 dugványt helyezzünk el egy ceruzavastagságú, kihegyezett pálca segítségével. Hátra a hosszabb, előre a rövidebb dugványok kerüljenek. A tarka levelűeknél a föld 1/5-e folyami homok legyen, mivel a színes levelű pletykák színe a sovány talajban élénkebb lesz. A jellegzetes szín kialakulásához sok fényre is szükségük van. **Az**
l/a piros pletyka (Zebrina purpusii) hazája Mexikó. Hajtása, leveleinek színe és fonákja sötét bíborlila. Az
1/b **zebrapletyka** (Zebrina pendula) Közép-Amerikából származik. Levelének színe hosszanti ezüstcsíkkal díszített, fonákja piros. Az **1/c 'Quadricolor'** nevű fajtájánál a levélen még hosszanti fehér és rózsaszín rajzolat is van.

2. Fehérvirágú pletyka (Tradescantia albiflora). Trópusi Dél-Amerikában honos. Az eddig ismertetett pletykákkal ellentétben fényszegény helyen is kielégítően fejlődik.

3. Bíborpletyka (Setcreasia purpurea). Hazája Mexikó. Csak 1955-ben fedezték fel, de máris az egész világon népszerű lett. Hajtásai az előző fajokénál erőteljesebbek. Szép színe télen mindig kifakul, de a tavaszi-nyári napfény hatására ismét visszanyeri bíbor színét. Tavasztól őszig erkélyen vagy ablakládában neveljük.

4. Csüngő peperómia (Peperomia serpens fol. var). A borsfélék családjába tartozik. Trópusi Amerika a hazája. Hajtásai csüngők. Igényes növény, csak floráriumban, szobai üvegházban fejlődik szépen. Hajtásdugványokkal egész évben szaporítható.

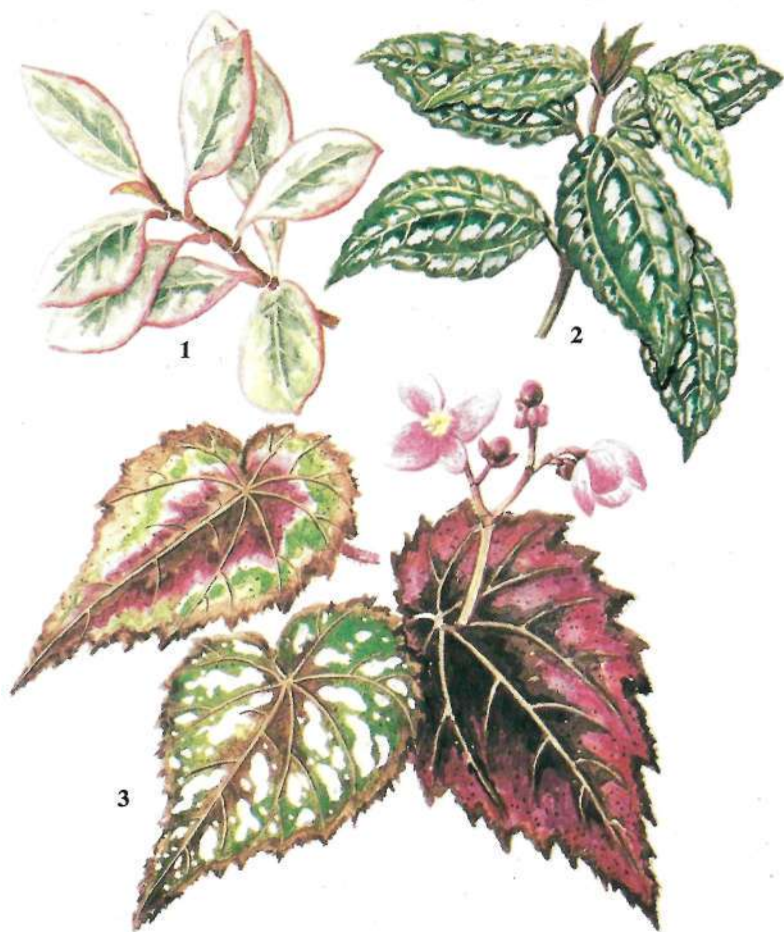
XXIV. tábla

1. Tompa levelű peperómia (Peperomia obtusifolia 'Jeli')- A borsfélék családjának fajokban gazdag nemzetsége a Peperomiáké. Több mint 600 faj tartozik ide. Hazájuk trópusi Amerika tájai. A táblán látható fajta még újdonságnak számít. Néhány éve jelent meg a virágpiacon. Hajtásai kezdetben felfelé törők, később lecsüngnek. A levelek hossza 5-12 cm. Ámpolnanövényként vagy vegyes virágtálakba alkalmazzuk. Fénykedvelő. Hajtásdugványokkal szaporíthatjuk.

2. Ezüst pílea (Pilea cadierei). A csalánfélék családjába tartozik. Vietnam trópusi őserdőiben honos. Levelei 6-10 cm hosszúak, 3-5 cm szélesek. Az egész növény 25-40 cm magas. Nagyon kedveli a párás környezetet. Igazán szép példányok csak floráriumban, télikertben nevelhetők belőle. Száraz levegőben vagy hirtelen lehűlés hatására ledobja leveleit. Hajtásdugványokkal szaporíthatjuk. A gyökeres dugványokat laza, tőzeges földbe ültessük, s egyszer csípjük vissza.

3. Levél- vagy királybegónia (Begonia x rex cultorum). Az eredeti fajt 1858-ban Assamból hozták Belgiumba, ott kezdték el nemesíteni. Ma már csak hibridek vannak forgalomban. A levelek mérete és színe fajtánként eltérő. A vörös, a rózsaszín, a zöld, az ezüstszürke s a mélybarna árnyalatokat egyaránt megtaláljuk a leveleken. A virág rózsaszínű. Mutatós, de igényes növény: laza, savanyú talajban, párás melegben fejlődik csak kielégítően. Levéldugványozással szaporítják, de lakásban nem érdemes foglalkozni a szaporítással. Veszedelmes kártevője a gyökérgubacs-fonálféreg. A fertőzéskor - amely a talajtól ered - a növény fejlődése abbamarad. Ha kiütjük a cserépből, alig találunk gyökeret, a gyökérmaradványokon apró göböcskéket látunk. Ilyenkor a növényt földdel együtt ki kell dobni, és a cserepet forró vízzel kell fertőtleníteni.

1
2
3

1. Félbibe (Hemigraphis alternata). A medvekörömfélék családjába tartozik. A nemzetség 20 faja Délkelet- és Kelet-Ázsiában honos. A táblán látható faj pontos hazája ismeretlen. Levelei 5-8 cm hosszúak, 3-5 cm szélesek. Jellegzetes levélszíne tűző naptól védett, de világos helyen alakul ki. Fényszegény körülmények között fakó lesz. Hajtásai csüngők. Mivel félárnyékos, párás melegben fejlődik csak szépen, ezért a télikertek, zárt virágablakok ámpolnanövénye. Vízigényes, gyorsan lankad, ha szomjazni kezd. Hajtásdugványokkal könnyen szaporítható. A dugványok azonban csak párás melegben gyökeresednek meg.

2. Tigrisbegónia (Begonia x boweri 'Tiger'). Mint neve is mutatja, a begóniafélék családjába tartozik. E nevet 1690-ben Charles Plumier szerzetes botanikus támogatója, Michel Begon tiszteletére adta a Begonia nemzetségnek, amely több mint ezer fajt számlál. Ázsia, Afrika, Amerika szubtrópusi és trópusi tájain egyaránt találkozunk velük. Akad közöttük egynyári virág, melegházi és szobanövény; gumós, lágy szárú, félcserje; talajra simuló és méternyi magas. Természetesen a kertészek és nemesítők is szívesen foglalkoznak a begóniákkal. A tigrisbegónia fajta is nemesítés eredménye. Törzse a talaj felületén kúszik. Levélátmérője 6-10 cm. Virága fehér. Kis termetű, hálás szobanövény. Inkább széles, mint mély edénybe, laza, tőzeges földbe ültessük. A közvetlen, erős napfénytől védett, világos helyet kedveli. Leveles törzsdarabokkal könnyen szaporíthatjuk. Meggyökeresedésig tartsuk párás környezetben. Mint minden begóniát, ezt a fajtát is óvnunk kell a gyökérgubacs-fonálféreg fertőzésétől, amelyről az 52. oldalon már írtunk. E veszedelmes kártevő az öntözővízzel, földdel könnyen átterjedhet más szobanövényekre is.

XXVI. tábla

2

1. Kúszóka (Cissus rhombifolia 'Ellen Danica'). A szőlőfélék családjába tartozó kúszócserje. *Hazája* Natal, Transval. Az elpusztíthatatlan szobanövények közé tartozik. Erőteljesen, gyorsan fejlődik, fényben gazdag és fényszegény körülmények között egyaránt. Tűri a hőingadozást, a száraz szobalevegőt s a dohányfüstöt. Mutatós ámpolnanövény vagy támaszték mellett szép kúszónövény. Rácsok vagy télikertek falának befuttatására kiválóan alkalmas. Nagyobb télikertben talajtakarónak is kiváló. Hajtásdugványai egész évben gyorsan, könnyen meggyökeresednek. 10 cm-es cserépbe két gyökeres dugványt ültessünk.

2. **Hálóslevél** (Fittonia verschaffeltii). A medvekörömfélék családjának szép képviselője. Mindössze 3 Fittonia faj ismert, mindhárom Peru trópusi esőerdőiben él. Virágzata is érdekes, de valódi dísze a szép rajzú levélzet. Hajtásai kúszók. Bár hazájában párás körülmények között él, szobanövényként még a központi fűtésű lakásokban is kielégítően fejlődik. Ámpolnanövényként magában vagy más növények társaságában különösen jól mutat. De talajtakarónak is alkalmazhatjuk a floráriumban vagy szobai üvegházban. Jellemző tulajdonsága, hogy egy idő után elöregszik: egyre kisebb leveleket hajt, s növekedése is abbamarad. Ilyenkor hajtásdugványozással új növényeket kell nevelni. A dugványok üvegbura alatt tőzeg és folyami homok keverékében jól gyökeresednek. 12 cm-es cserépbe két gyökeres dugványt ültessünk. A szaporítás legkedvezőbb időpontja a tavasz. Földjébe mindig keverjünk rostos tőzeget. A csigáktól és pinceászkáktól óvjuk, mert mindkettő szívesen fogyasztja leveleit. Általában éjszaka táplálkoznak, nappal a cserepek alá húzódnak. Mindkettőt összeszedhetjük onnan a reggeli órákban. Félbevágott, kivájt krumpli alá is szívesen behúzódnak. Ha este kitesszük, reggel biztosan találunk néhányat. **A**

3. Fittonia verschaffeltii 'Argyroneura' levélszínében különbözik az alapfajtól. Igényei, gondozása, szaporítása azonos vele.

XXVII. tábla

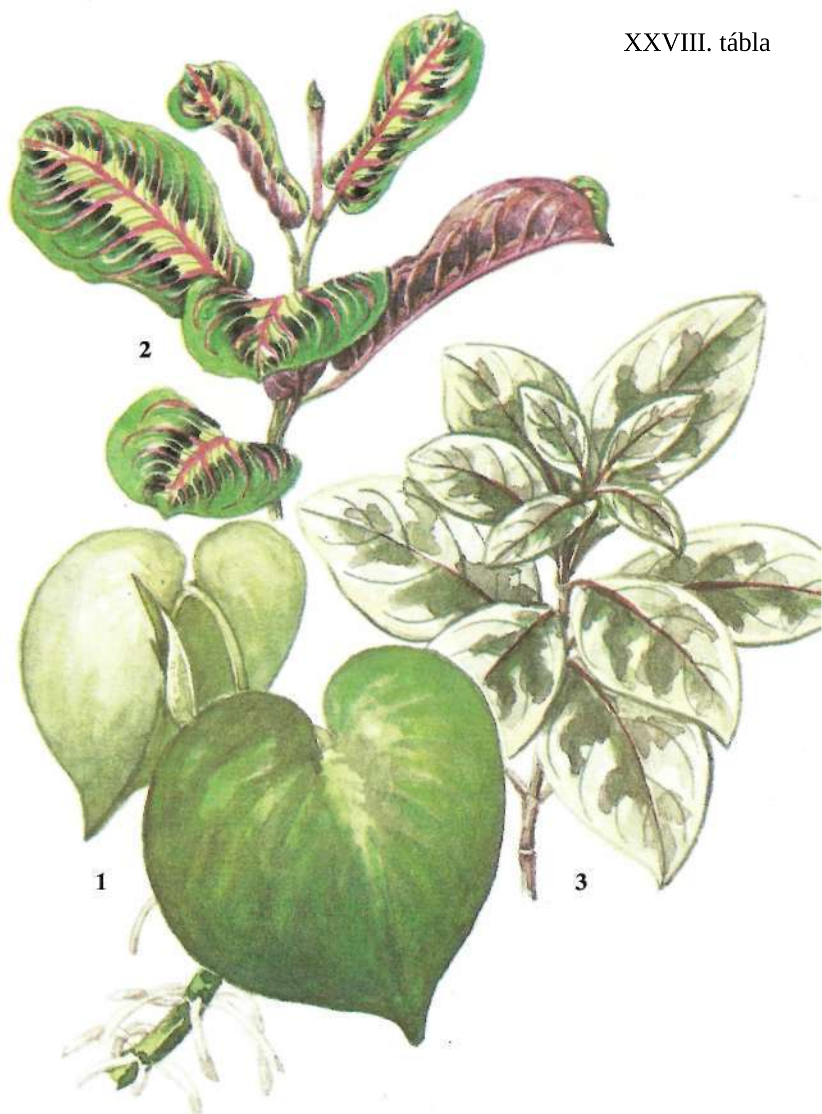

1. Kúszó filodendron (Philodendron microstictum). A kontyvirágfélék, az Araceae-k családjába tartozik. Hazája trópusi Amerika. Kúszó hajtásain bőrnemű, szabályos szív alakú levelek helyezkednek el, melyeknek hossza és szélessége 8-12 cm. Valamivel lassúbb növekedésű, mint a többi kúszó filodendron, de a központi fűtésű lakásokban s kedvezőtlenebb fényviszonyok között is jól fejlődik. Hajtásdugványai vízben 2-3 hét alatt meggyökeresednek. Különösebb talajigénye nincs. 10 cm-es cserépbe két gyökeres dugványt ültessünk.

2. Maranta (Maranta leuconeura 'Fascinator'). A Marantaceae családba tartozó nemzetség mintegy 25 fajt számlál. Hazájuk trópusi Amerika. Vastag, húsos gyökérzet s a szép rajzú levelek jellemzik őket. A maranta helye a lakásban elsősorban flopáriumban, szobai üvegházban, zárt virágablakban van. Más növények társaságában azonban szobanövényként is jól tartható, még központi fűtés mellett is. A 18-22 °C hőmérsékletet kedveli. A hajtások hosszan lecsüngenek, így ámpolnanövényként vagy vegyes virágtálakban igazi különlegesség. Hajtásdugványait vízben gyökereztessük.

3. Pizónia (Pisonia umbellifera 'Variegata'). A nemzetséget a Leidenben és Amszterdamban tevékenykedő Willem Piso (1611-1648) orvos botanikusról nevezték el. A mintegy 30 faj hazája Ausztrália, Új-Zéland és Hawaii. A csodatölcsérfélék családjába tartozik. Fikuszra emlékeztető kis fa vagy cserje, amelynek a táblán látható tarka levelű fajtáját szaporítják a kertészetekben. A levelek hossza 20-25 cm, szélessége 10-15 cm. A fikusznál igénytelenebb: huzatra, hirtelen lehűlésre kevésbé érzékeny. Vegyes virágtálakban jól mutat. Hajtásdugványai vízben vagy üvegbura alatt elég jól gyökeresednek.

2
1
3

1. Terebélyes vízipálma (Cyperus diffusus). A palkafélék családjába tartozik. Trópusi vízinövény, amely közismert rokonától, a szobapalkától vagy vízipálmától leginkább méretében különbözik. 40-60 cm-nél nem nő magasabbra. Sok 1,5-2 cm széles tőlevelet hoz, ezek közül nyúlik ki a virágot hozó palkaszár. Bár kedveli a sok vizet, edénye ne álljon vízben. Ha macska van a lakásban, védjük tőle, mert szívesen fogyasztja leveleit. Szaporítása a következőképpen történik: a palkaszár végén lévő levélüstököt 2-3 cm-es szárral levágjuk, a leveleket felére kurtítjuk, s folyami homokban meggyökereztetjük.

2. Talpas levelű szingónium (Syngonium podophyllum). A kontyvirágfélék családjába tartozik. Közép- és Dél-Amerika trópusi őserdőiben kb. 20 szingónium faj él. A táblán látható faj magyar neve arra utal, hogy a levélnyél széles alappal csatlakozik a hajtáshoz. A leghálásabb szobanövények egyike. 15 cm hosszú és 10 cm széles, erősen tagolt levelei a kúszó hajtásokon szórtan helyezkednek el. Kedvezőtlen fényviszonyok mellett is jól fejlődik. Ámpolna- vagy kúszónövényként alkalmazhatjuk. Rendkívül gyors fejlődésű. Hajtásdugványai vízben 2-3 hét alatt meggyökeresednek.

3. Nyíllevelű szingónium (Syngonium sagittifolium 'White Butterfly'). A legutóbbi évek növényújdonsága. Bár levelei majdnem fehérek, a nemzetségre jellemző igénytelenség e fajtánál sem hiányzik. Mind magában, mind vegyes virágtálban jól mutat. Izközei rövidebbek a többi szingóniumnál, ezért hosszanti növekedése lassúbb. Az előző fajhoz hasonlóan hajtásdugványai vízben rövid idő alatt meggyökeresednek. A szingónium fajok bármely típusföldben kielégítően fejlődnek. Betegségeik, kártevőik nincsenek. Egy-egy kiszáradást is károsodás nélkül elviselnek.

1
2
3

NÉVMUTATÓ

(A római számok a színes táblákat, az arab számok a képeket ismertető szövegoldalakat jelölik.)
A névmutatóban azoknak a növényeknek, melyeknek nincs közismert magyar neve - újabb szokás szerint a latin nevét használjuk fonetikusan írva. Ha a növényeknek több magyar neve is van, a legelterjedtebbeket tüntetjük fel a névmutatóban.

HU ISSN 0324-3168

ISBN 963 11 5575 7

Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó
Felelős kiadó: Sziládi János igazgató
Kossuth Nyomda (87.0579), Budapest, 1988
Felelős vezető: Bede István vezérigazgató
Felelős szerkesztő: D. Nagy Éva
Szakmailag ellenőrizte: Dr. Klincsek Pál
A szöveget gondozta: Makai Judit
Műszaki vezető: Szakálos Mihály
Képszerkesztő: Árva Ilona
Műszaki szerkesztő: Deák Ferencné
Terjedelem: 2,76 (A/5) ív. IF 6059

38,- Ft

A Búvár Zsebkönyvek
eddig megjelent kötetei:

Madarak 1. (5. kiadás)
Vadvirágok 1. (4. kiadás)
Gombák (4. kiadás)
Halak (3. kiadás)
Lepkék (4. kiadás)
Dísznövények (3. kiadás)
Csigák, kagylók (2. kiadás)
Fák, bokrok (3. kiadás)
Legyek, hangyák, méhek, darazsak (3. kiadás)
Vadak (3. kiadás)
Ásványok (2. kiadás)
Mohák, zuzmók, harasztok (2. kiadás)
Bogarak (3. kiadás)
Kövületek
Kutyák (3. kiadás)
Kígyók, békák (2. kiadás)
Díszmadarak (3. kiadás)
Vadvirágok 2. (3. kiadás)
Kultúrnövények 1. (2. kiadás)
Pókok, skorpiók (3. kiadás)
Háziállatok (3. kiadás)
Gyümölcsök (3. kiadás)
Ősállatok (3. kiadás)
Kultúrnövények 2.
Felhők (2. kiadás)
Állatkerti emlősök (3. kiadás)
Állatkerti madarak (2. kiadás)
Gyógynövények
Tengeri állatok 1(2. kiadás)
Tengeri állatok 2. (2. kiadás)
Emberek (2. kiadás)
Kaktuszok, pozsgások (2. kiadás)
Fűszernövények (2. kiadás)
Különös növények
Kisemlősök (2. kiadás)
Emberelődök
Trópusi pillangók
Kabócák, bodobácsok
Ősnövények
Havasi virágok
Hagymások, gumósok
Szitakötők, kérészek, hangyalesők
Madarak 2.
Különös állatok
Egyszervolt állatok
Trópusi orchideák
Lovak
Kína kerti virágai
Macskák
Vízinövények
Gombák 2.
Gyomnövények
Egzotikus hüllők
Szobanövények